

Tiết 13, 14

HOÀNG LÊ NHẤT THỐNG CHÍ

I. TÌM HIỂU CHUNG :

1. Tác giả : Ngô Gia Văn Phái

Ngô Gia Văn Phái: một nhóm tác giả thuộc dòng họ Ngô Thì, trong đó hai tác giả chính là Ngô Thì Chí và Ngô Thì Du người làng Tả Thanh Oai, huyện Thanh Oai, tỉnh Hà Tây

+ Ngô Thì Chí (1753-1788) làm quan dưới thời vua Lê Chiêu Thống , viết 7 hồi đầu.

+ Ngô Thì Du (1772-1840) làm quan dưới thời nhà Nguyễn, viết 7 hồi tiếp theo.

2. Tác phẩm :

a. Hoàn cảnh sáng tác:

- Là một tác phẩm viết bằng chữ Hán ghi chép về sự thống nhất của vương triều nhà Lê vào thời điểm Tây Sơn diệt Trịnh, trả lại Bắc Hà cho vua Lê. Tác phẩm không chỉ dừng lại ở sự thống nhất của vương triều nhà Lê mà còn được viết tiếp, tái hiện một giai đoạn lịch sử đầy biến động của xã hội phong kiến Việt Nam vào 30 năm cuối thế kỉ 18 và mấy năm đầu thế kỉ 19. Cuốn tiểu thuyết bao gồm 17 hồi

- Đoạn trích trong SGK là hồi thứ 14 của cuốn tiểu thuyết này

b. Thể loại : Tiểu thuyết lịch sử viết theo lối chương hồi.

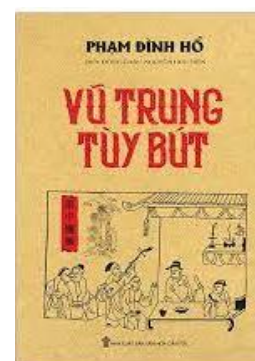
c. Nội dung :

Tác phẩm tái hiện sinh động hình ảnh của vị anh hùng dân tộc Nguyễn Huệ, sự thất bại thảm hại của quân xâm lược cùng với số phận bi đát của đám vua tôi Nhà Lê.

c. Bố cục : Chia ba đoạn :

- « Nhắc lại... ngày 25 tháng chạp năm Mậu Thân (1788) » : Quân Thanh chiếm Thăng Long, Nguyễn Huệ lên ngôi hoàng đế.

- « Vua Quang Trung... vào thành » : Cuộc hành quân thần tốc và chiến thắng của vua Quang Trung.

- « Lại nói...xấu hổ » Sự thất bại của quân tướng nhà Thanh và tình cảnh thảm hại của vua tôi Lê Chiêu Thống.

II. TÌM HIỂU VĂN BẢN :

1. Hình tượng người anh hùng Nguyễn Huệ :

a. Một con người có hành động mạnh mẽ, quyết đoán

- Nghe tin giặc đến Thăng Long định thân chinh cầm quân đi ngay

- Trong một tháng đã làm nhiều việc :
 - + Té cáo trời đất lên ngôi hoàng đế.
 - + Đốc suất đại quân.
 - + Gặp La Sơn phu tử Nguyễn Thiếp
 - + Tuyển mộ binh lính, duyệt binh.
 - + Định kế hoạch hành quân và cách đối phó nhà Thanh.

b. Một con người có trí tuệ sáng suốt : Lời phủ dụ tướng sĩ :

- + Khẳng định chủ quyền dân tộc.
- + Nêu bật dã tâm của giặc
- + Nhắc lại truyền thống dân tộc.
- + Kêu gọi quân lính « đồng tâm hiệp lực »
- + Kỉ luật rất nghiêm

→ Lời lẽ sắc bén, chặt chẽ, kích thích được tinh thần tự tôn dân tộc của tướng sĩ.

c. Ý chí quyết thắng, dụng binh như thần, có tầm nhìn xa trông rộng :

- Chưa đánh đã nói như đinh đóng cột kẻ sách đã định sẵn « Lần này ta ra , thân hành cầm quân, phương lược tiến đánh đã có tính sẵn. Chẳng qua mươi ngày có thể đuổi được người Thanh . »

- Vạch ra kế hoạch đánh giặc, sử dụng chiến lược, chiến thuật hợp lí, độc đáo (cách hành quân thần tốc, cách chống lại súng của giặc, chiến thuật nghi binh, ...)

- Biết dùng người đúng sở trường, sở đoản, đối đãi công bằng.
- Chuẩn bị kế hoạch ban giao với nhà Thanh.

→ Hình tượng vua Quang Trung đã được miêu tả với đầy đủ những phẩm chất của một vị anh hùng, mang vẻ đẹp oai phong lẫm liệt. Tác giả Ngô gia văn phái vốn trung thành với nhà Lê mà vẫn viết về vua Quang Trung với tinh thần ngợi ca như vậy là vì họ đứng trên tinh thần dân tộc, tinh thần tôn trọng sự thật lịch

sử mà phản ánh. Nhờ vậy, tác phẩm có sức thuyết phục, tính chân thực cao. Đây cũng là điểm đặc sắc của thể loại tiểu thuyết lịch sử.

2. Sự thất bại thảm hại của quân tướng nhà Thanh :

a. Quân tướng nhà Thanh :

- **Tôn Sĩ Nghị:** tướng bất tài, cầm quân mà không biết tình hình thực hư ; khinh địch, chủ quan nên chịu nhục « Sợ mất mật, ngựa không kịp đóng yên, người không kịp mặc áo giáp.... »

- **Quân lính:** Không có kỷ luật, thiếu ý chí chiến đấu như một đoàn quân ô hợp : » ai nấy đều đều rụng rời sợ hãi », « bỏ chạy tán loạn , giày xéo lên nhau mà chết »

b. Số phận vua tôi Lê Chiêu Thống :

- Chịu đựng nỗi sỉ nhục của kẻ đi cầu cạnh, van xin.

- Chạy bán sống, bán chết.

- Nhìn nhau than thở.

→ Kể đan xen miêu tả một cách sinh động gây ấn tượng mạnh, đoạn trích thể hiện rõ sự thất bại thảm hại của quân Thanh và sự thảm hại của vua tôi Lê Chiêu Thống.

3. Ngôi bút của tác giả khi miêu tả hai cuộc tháo chạy :

a. Giống nhau: Đều tả thực với những chi tiết cụ thể.

b. Khác nhau: Khác về âm hưởng

- **Quân tướng nhà Thanh:** Nhanh, mạnh, hối hả → Tả khách quan nhưng hàm chứa vẻ hả hê, sung sướng.

- **Vua tôi Lê Chiêu Thống:** Chậm hơn, miêu tả tỉ mỉ những giọt nước mắt thương cảm của người thổ hào, của vua tôi Lê Chiêu Thống → Âm hưởng ngậm ngùi, chua xót, thái độ mỉa mai trước sự sụp đổ của một vương triều.

III. TỔNG KẾT : Ghi nhớ : SGK

1. Nội dung :

- Hồi mười bốn là bức tranh sinh động về người anh hùng Nguyễn Huệ, một vị vua văn võ song toàn đã chỉ huy tài tình trận đánh hơn hai mươi vạn quân Thanh.

- Là bức tranh chân thực về sự thất bại thảm hại của quân Thanh và sự tàn tạ của vua tôi Lê Chiêu Thống trong cảnh khốn đốn.

2. Nghệ thuật

- Truyện kể mạch lạc, đan xen với miêu tả làm cho câu chuyện đa giọng điệu.

- Giọng kể khách quan nhưng vẫn thể hiện thái độ mỉa mai bọn cướp nước và thái độ vui mừng trước chiến thắng của quân ta.